

**Формування у дітей дошкільного віку природничих знань у процесі  
ознайомлення з рослинним світом на ділянці закладу дошкільної освіти**

**Т. В. Гібнер<sup>1</sup>, О. А. Сорочинська<sup>2</sup>, В. В. Танська<sup>3</sup>**

<sup>1, 2, 3</sup> Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул.  
Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Як відомо, ділянка ЗДО є продовженням групової кімнати, де організовується та проводиться різноманітна діяльність дітей: це місце для ігор, прогулянок, занять, спостережень за рослинами і тваринами протягом усього року. Під час спостережень, ігор, праці на дошкільній ділянці, у дітей формуються навички не лише екологічного змісту, але й трудові, моральні естетичні почуття. Окрім того, на ділянці дитина дошкільного віку здобуває неабиякий сенсорний досвід, який досить легко засвоюється нею та перетворюється у власні переконання, які згодом стають основою її екологічної культури та природодоцільної поведінки. Тому, дуже важливо, аби ділянка була правильно оформлена, не містила шкідливих для життя та здоров'я дітей, рослин [1].

Різноманітні види діяльності дошкільників на ділянці ЗДО у контексті формування знань про рослинний світ, не лише збагачують знання дітей, але й сприяють активізації пізнавальної діяльності дітей, спонукають їх до самостійності, власних відкриттів, до творчості. У процесі догляду за рослинами у дошкільників формуються вміння правильно користуватись простими знаряддями з обробки ґрунту й догляду за рослинами, а також відбувається виховання бережливого ставлення до природи та її цінностей.

Також, на думку Г. Пашкова, під час безпосереднього контакту з природними об'єктами, у дошкільників формуються реалістичні уявлення про них, розвивається мовлення, мислення, сенсорника, допитливість, що позитивно впливає на загальний розвиток дітей [2, с. 4].

Під час спостережень за рослинами, розглядаючи їх ріст і сезонну періодичність, варто спиратися на наявність у дітей уявлення про сезонні явища в світі рослин: спокій (майже повне припинення життєдіяльності), пристосування рослин до несприятливих умов середовища (зимові холоди, літні посухи); листопад, відмирання наземних частин у трав'янистих рослин, збереження поживних речовин у бульбах, кореневищах (перші весняні квіти) тощо. За умови сформованості таких уявлень ріст доцільно пояснювати як збільшення маси (ваговий, лінійний, об'ємний), а результати вимірів швидкості її зростання від початку розвитку організму до досягнення ним певної величини подавати як наслідок впливу умов, які його забезпечують – живлення, вологість, температура, тривалість світлого дня. Ростові процеси зручно демонструвати на окремих екземплярах рослин родини гарбузових та ін., які швидко ростуть. Наприклад, зав'язь гарбуза, огірка, дині, кабачка вмістити в пляшку з-під молока. Через 3-4 дні після інтенсивного поливу спробувати її вийняти звідтіля. Шляхом візуального порівняння цієї зав'язі з іншими, які не

підлягали поливу з метою прискорення росту, діти утверджуються в значенні вологи для збільшення обсягу плоду рослини – з однієї сторони, а з іншої – у значенні чистоти тієї води, яку використовують для поливу, рослина споживає воду, а з нею – усі розчинені в ній речовини. Всі три одиниці виміру за повторного досвіду переконують дітей в тому, що вода з «вітамінами» (поживними речовинами) дає більшу масу (довжину, вагу) рослини, ніж звичайна чиста вода тощо. Такі овочі поживніші й смачніші.

Корінь, як один із основних вегетативних органів вищих рослин, виконує одну з найважливіших і доступну для сприймання дітьми функцію – їх прикріплення до субстрату, поглинання з нього води і розчинення у ній поживних речовин. Вихователь може це продемонструвати вихованцям за умови поміщення рослин у прозору посудину. Субстратом може бути пісок, ґрунтова суміш, вода і повітря. У кожному з чотирьох випадків переслідується одна спільна мета – довести існування і показати функції кореня як органу, який розвивається із зародка (зародкового корінця), проникає в субстрат у різних рослин на різну глибину і часом займає велику площу. Кожну вище означену функцію структурно варто розглядати як систему уявлень, між якими існує логічна послідовність і неподільний зв'язок. Скажімо, така функція кореня як «прикріплення до субстрату».

У розповіді вихователів доцільно зупинитись й на тому, що в більшості молодих рослин – молодий корінь, який візуально визначається в прозорій посудині спільно з дітьми лінійним способом (квасоля, біб, горох) тощо, збільшується з часом і діти періодично відзначають його якісні зміни залежно від умов існування.

Далі дітям варто пояснити, що у багатьох рослин корінь росте не лише в глибину ґрунту, а горизонтально – конвалія. Для таких рослин особливо небезпечним є надмірне ущільнення ґрунту навколо них: цим ускладнюється вбирання води, повітря тощо. Тому про це слід пам'ятати під час прогулянок і подорожей на природу: зайві доріжки часто гублять рідкісні рослини.

Також як форма ознайомлення із рослинним світом на ділянці ЗДО можна використовувати доручення. У старшій групі виконують доручення, результати якого потрібні не лише їм, а й мають значення для близьких, ровесників групи. Наприклад, виростити квітку до Дня матері та ін.

Отже, роль ділянки ЗДО як розвивального, виховного та навчального середовища дошкільника в умовах дитячого закладу важко переоцінити. Адже саме на основі сенсорного досвіду дитина може ознайомитися із особливостями, будови, живлення рослин, їх ролі для природного середовища. Як відомо, саме за допомогою наочності дитина краще сприймає матеріал, переосмислює його.

### **Література**

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К., Освіта, 2017. – 90 с.
2. Пашков О.Г. Праця як засіб виховання / О. Пашков // Педагогіка. –2012. – №7-8 – С. 3-10.